

СУЧАСНИЙ СТАН ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМИ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ СТУДЕНТАМИ ЯК ОДНОГО З НАЙВАЖЛИВІШИХ ЧИННИКІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На основі аналізу розвідок у галузі педагогіки та психології виявлено, що дослідженню проблеми обдарованості приділяється належна увага, зокрема таким її напрямом: проблема індивідуальних відмінностей (Б. Ананьєв, Л. Виготський, С. Рубінштейн, Б. Теплов та ін.); розуміння психологічних основ та структури обдарованості (у західній науці – Дж. Гілфорд, В. Сієрвальд, К. Перлет, Б. Скіннер, К. Тейлор, П. Торранс, К. Хеллер; у вітчизняній – Н. Лейтес, О. Матюшкін, В. Моляко, Б. Шадріков та ін.); психологічні концепції інтелекту і творчості (Г. Айзенк, Дж. Гілфорд, Р. Стернберг, К. Хеллер, М. Смульсон, Д. Ушаков та ін.); розвиток інтелектуального і творчого потенціалу особистості (Д. Богоявленська, В. Дружинін, Н. Кічук, О. Кульчицька, С. Максименко, О. Матюшкін, В. Моляко, М. Поташник, С. Сисосєва та ін.); сфери та види обдарованості (С. Гончаренко, Г. Бурменська, Ю. Гільбух, М. Гнатко, В. Слущкий та ін.); розвиток обдарованості на різних вікових етапах розвитку людини (А. Брушлінський, В. Давидов, Б. Ельконін, О. Кульчицька, Н. Лейтес, В. Паламарчук та ін.); виявлення і розвиток обдарованості учнів (Ю. Гільбух, В. Крутецький, О. Кульчицька, Б. Теплов та ін.).

На основі аналізу психолого-педагогічних джерел науковцями визначено три основні напрями наукових пошуків:

- 1) соціогенний (залежність обдарованості від життєвих умов та виховної системи у певному суспільстві);
- 2) біогенний (зумовленість обдарованості природними чинниками);
- 3) аксіологічний (визначення обдарованості за допомогою ціннісних змістів індивідуальної свідомості).

Чільне місце в науковій літературі посідають питання підтримки обдарованих дітей та молоді, окреслення змісту й методів роботи з ними в закладах освіти, розробки стратегій ефективного навчання, підготовки педагогів до їх впровадження.

Об'єктом наукових розвідок стали й питання навчання професійно обдарованих здобувачів вищої освіти у закладах мистецької, спортивної, технічної підготовки та інших. Вчені встановили, що пошук і належний розвиток обдарованості майбутніх фахівців передбачає врахування їхніх індивідуальних особистісних характеристик, специфіки профілю підготовки, особливостей професійної діяльності. Це підтверджується і результатами студіювань, предметом яких є вивчення теоретико-методологічних й організаційно-педагогічних засад навчання й розвитку творчого потенціалу професійно обдарованих студентів у педагогічних університетах (О. Антонова, І. Яковенко та ін.). Проте, як засвідчив аналіз наукових праць, на сучасному етапі проблема забезпечення умов для розвитку професійно обдарованої молоді в педагогічних коледжах (училищах) потребує подальшого дослідження [2, с. 170].

Так, О. Антоновою [1, с. 15-22] здійснено компаративний аналіз підходів до навчання обдарованих дітей та молоді у розвинених країнах світу та пострадянських державах; проаналізовано концептуальні моделі обдарованості у працях зарубіжних дослідників.

Узагальнення досвіду європейських країн (Великобританії, Німеччини, Франції), а також Російської Федерації, США, Японії дозволило авторці констатувати той факт, що у теорії й практиці навчання обдарованих осіб застосовують 2 основних підходи: *кількісний* (обсяг, темп, інтенсивність) та *якісний* (характер викладу навчального матеріалу).

О. Антонова виділяє основні *стратегії* навчання обдарованих здобувачів освіти. Серед них – ті, що ґрунтуються на *кількісних змінах*: «стратегія прискорення», тобто прискоренням швидкості оволодіння навчальним матеріалом та можливість для обдарованої дитини опанувати програму окремого класу (класів) екстерном; «стратегія інтенсифікації», яка

пов'язана із накопиченням обсягу вивченого матеріалу. Зміст та суть стратегії інтенсифікації полягає у поділі на «горизонтальну» (доповнення навчального плану новими курсами та предметами) та «вертикальну» (оволодіння вищим рівнем засвоєння матеріалу та орієнтацією на якісно новий рівень розвитку особистості).

Стратегія навчання обдарованих здобувачів освіти, спрямована на *якісні зміни* у змісті освіти, ґрунтується на його модернізації відповідно до цілей розвитку обдарованості. Найбільшої популярності набула *стратегія збагачення* навчальних програм, яка передбачає розширення світогляду здобувача освіти та вибір ним найбільш цікавого виду навчальних занять відповідно до нахилів; розвиток когнітивних здібностей, що дає можливість людині планувати та проводити власні дослідження; розвиток творчих здібностей особистості та її самовдосконалення шляхом раціонально спланованого освітнього процесу і застосування при цьому власного внутрішнього інтелектуального потенціалу.

О. Антоною проаналізовано основні підходи до створення моделей обдарованості у західній науці, зокрема моделі Д. Гілфорда, Дж. Рензуллі, П. Торранса, Ф. Монкса, Д. Фельдх'юсена, А. Танненбаума, Р. Стернберга, Г. Гарднера, К. Хеллера, К. Перлет, В. Сієрвальд та ін.

У процесі аналізу стану дослідженості проблеми обдарованості у західній психолого-педагогічній літературі виявлено певні тенденції: зростання *зацікавленості* природою виникнення обдарованості, методик її діагностування, ідентифікації та подальшого розвитку; переважання *інтегративного підходу* у дослідженні явища обдарованості; стимулювання *наукових пошуків* у тій чи іншій сфері, що реалізувалася у розробці багатофакторних моделей обдарованості, проведенні низки дослідів, розробці та створенні науково обґрунтованого методичного супроводу обдарованої особистості; поєднання у структурі обдарованості *власне чинників обдарованості* (загальних та інтелектуальних здібностей, креативності), *особистісних характеристик* (мотивації досягнень, цілеспрямованості, готовності до застосування зусиль, здатності до подолання стресу, стратегій роботи і навчання), *чинників оточення* (заохочення у родині, освітнього рівня батьків, мікроклімату у школі, важливих подій у житті, досвіду досягнень і невдач тощо).

О. Антоною було також проаналізовано досвід роботи педагогічних університетів з обдарованими студентами. Нею було з'ясовано, що Україною накопичено значний науково-методичний ресурс щодо навчання і виховання обдарованих здобувачів вищої освіти, який реалізується як у цілеспрямованій роботі кафедр закладу освіти, так і в діяльності окремих викладачів. Проте, незважаючи на нагальну потребу в цій діяльності, така робота не завжди координується керівництвом ЗВО чи спеціально створеним підрозділом університету.

Зазвичай залучення викладачами студентів до науково-дослідної роботи у наукових гуртках та проблемних групах, участі в конкурсах наукових робіт та олімпіадах зі спеціальності, а також у студентських наукових конференціях залишається головним напрямом навчання обдарованих студентів [1, с. 28-32].

Ми поділяємо позицію автора про те, що перспективними напрямами навчання і виховання обдарованої молоді в Україні є:

1) Створення системи розроблення і запровадження механізмів підтримки талановитої молоді на державному рівні. Існує потреба в необхідності удосконалення і розвитку вітчизняних традицій сприяння залученню обдарованих дітей та молоді до участі в олімпіадах, конкурсах, турнірах різних рівнів.

2) Забезпечення умов для рівного доступу до освіти дітей і молоді з особливими потребами завдяки забезпеченню варіативності здобуття базової освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей. Для цього передбачено створення комплексної багаторівневої системи закладів освіти різних типів та форм власності, профілем роботи яких є розвиток здібностей, талантів та обдарувань дітей та молоді, а також індивідуалізація навчання.

3) Залучення кращих інтелектуальних та духовних сил суспільства в освітню сферу. При цьому визнається, що у системі педагогічної освіти повільно впроваджуються багатоваріантні

моделі і програми здобуття педагогічної освіти, не забезпечується диференційована підготовка педагогічних працівників для роботи з обдарованими здобувачами освіти.

Усе сказане вище свідчить про те, що виникає необхідність розкриття питання психолого-педагогічних особливостей підготовки викладачів ЗВО роботи з обдарованими здобувачами освіти, зокрема науково-методичні засади дослідження цього питання.

Список використаних джерел

1. Антонова, О.Є. (2008). Теоретико-методологічні засади навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах : дис... доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України.

2. Кайкова, М. (2013). Особливості роботи викладачів вищих навчальних закладів з обдарованими студентами // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, 2, 169-175.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор С. С. Данилюк

Джабарін З. Г.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ПЕРША ЖІНОЧА ОСВІТА В ЯПОНІЇ. ГЕЙШИ

Жіноча освіта – явище дискусійне, що включає сфери гендерної рівності та доступу до освіти.

У азійських країнах жіноча освіта почала набувати обертів лише у кінці XIX століття. Один з перших аналогів жіночого навчання в азійських країнах існував у Японії: навчання та виховання гейші. Певний час до гейш ставилися упереджено, та це лише стереотип.

Згідно з історичними джерелами, спочатку гейшами були чоловіки. Існує кілька версій, одна з них свідчить, що гейшами був первинний склад театру Кабукі. Також представниками гейш вважали самураїв, які були достатньо освіченими і здатними підтримати інтелектуальну бесіду за чашкою саке. [3]

У 1761 р. в Йосівара з'явилася перша професійна жінка-гейша. Незабаром жінки-гейши стали настільки популярними, що повністю витіснили з цієї сфери чоловіків. Гейша – один із символів Японії. Представниця стародавньої професії, сутність якої полягала в умінні розважати багатих чоловіків світськими розмовами та розвагами. [2]

Здебільшого, гейшами ставали красиві та перспективні дівчата 5-9 років, запродані в околю (будинку гейш) їх же збіднілими батьками. Проте, жінка-гейша в Японії ніколи не сприймалася, як щось морально низьке, а навпаки, вважалася зразком чи не ідеальної жінки, здатної зачарувати чоловіка різноманітними талантами та світською бесідою на вишукані теми. [1]

У кожній молодій гейші була наставниця, яка завдяки словесним, наочним та практичним методам передавала досвід майбутнім гейшам. Гейша навчалася співу, танцям, мистецтва аранжування квітів (ікебану), малюванню, каліграфії, написанню віршів, мистецтву вести бесіду і подавати напої (чайні церемонії). Також дівчат навчали спеціальним вмінням, читанню, письму, рахунку, формуванню і висловлюванню думок тощо. У гейш був свій звіт правил, за яким здійснювалося їхнє цілеспрямоване та систематичне навчання і виховання.

Слід також зауважити, що гейш з часом склалася спеціалізація в навчанні та вихованні мейко, через великий обсяг складних предметів. Це призвело до перетворення деяких окій на школи професійної підготовки, які спеціалізувалися виключно на навчанні дівчаток з навколишніх громад. Наприклад, в одних школах навчали грі на музичних інструментах, в інших – вчили національних танців, чайної церемонії й інше. Така спеціалізація була економічно доцільною на той час.

Молоду гешу виховували за такими принципами, як: принцип народності та етнічності, завдяки якому гейши вважалися хранительницями духовних, культурних цінностей та традицій Японії, принцип індивідуальності, що виховув гейш враховуючи особливості кожної дівчини